

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1997-1998

14 OKTOBER 1997

**Wetsontwerp betreffende
criminele organisaties**

Evocatieprocedure

AMENDEMENTEN

Nr. 1 VAN DE HEER **ERDMAN**

Art. 2

Dit artikel vervangen als volgt:

«Art. 2. — Hoofdstuk V van titel VI van boek II van het Strafwetboek wordt vervangen door de volgende bepalingen:

«Hoofdstuk V. — *Criminele organisaties.*

Art. 342. — § 1. *Een criminele organisatie is een vereniging bestaande uit twee of meer personen die werd opgericht:*

1° *met het oogmerk in onderling overleg en gestructureerd plegen van misdaden of wanbedrijven die strafbaar zijn met een gevangenisstraf van drie jaar of een zwaardere straf;*

2° *om daardoor vermogensvoordelen te verkrijgen of de werking van publieke overheden of*

Zie:
Gedr. St. van de Senaat:**1-662 - 1996/1997:**

Nr. 1: Ontwerp overgezonden door de Kamer van volksvertegenwoordigers.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1997-1998

14 OCTOBRE 1997

**Projet de loi relative
aux organisations criminelles**

Procédure d'évocation

AMENDEMENTS

N° 1 DE M. **ERDMAN**

Art. 2

Remplacer cet article par ce qui suit:

«Art. 2. — *Le chapitre V du livre II, titre VI, du Code pénal est remplacé par les dispositions suivantes:*

«Chapitre V. — *Des organisations criminelles*

Art. 342. — § 1er. *Une organisation criminelle est une association composée de deux ou plus de deux personnes qui a été créée:*

1° *en vue de commettre de façon concertée et structurée des crimes ou délits punissables d'un emprisonnement de trois ans ou d'une peine plus grave;*

2° *pour obtenir de la sorte des avantages patrimoniaux ou détourner le fonctionnement d'autorités*

Voir:
Documents du Sénat:**1-662 - 1996/1997:**

N° 1: Projet transmis par la Chambre des représentants.

openbare of particuliere ondernemingen van hun wettelijk verantwoord doel af te wenden;

3° en, waarbij gebruik wordt gemaakt van intimidatie, bedreiging, geweld, wapens, listige kunstgrepen of corruptie, of waarbij commerciële of andere structuren worden aangewend om het plegen van de misdrijven te verbergen of te vergemakkelijken.

§ 2. Het enkel feit van het inrichten der criminele organisatie is strafbaar: de oprichter en de leidende persoon van die criminele organisatie worden gestraft:

— met opsluiting van tien tot vijftien jaar, indien de criminele organisatie ten doel heeft misdaden te plegen waarop levenslange opsluiting, levenslange hechtenis of opsluiting van twintig tot dertig jaar, vijftien tot twintig jaar of tien tot vijftien jaar gesteld is;

— met opsluiting van vijf tot tien jaar indien de criminele organisatie werd opgericht om andere misdaden te plegen;

— en met gevangenisstraf van twee tot vijf jaar, indien de criminele organisatie werd opgericht om wanbedrijven te plegen.

§ 3. Iedere persoon die deelneemt aan het treffen van om het even welke beslissing, in het raam van de activiteiten van de criminele organisatie, terwijl hij het misdadig karakter van die organisatie kent of moet kennen, wordt gestraft met een gevangenisstraf van twee tot vijf jaar.

§ 4. Iedere persoon die deelneemt aan de voorbereiding of de uitvoering van enige activiteit van de criminele organisatie en die weet of moet weten dat zijn deelneming bijdraagt tot de doelstellingen van die criminele organisatie, wordt gestraft met een gevangenisstraf van een tot drie jaar.

§ 5. Iedere persoon die, zelfs zonder deel te nemen aan de voorbereiding of de uitvoering van een misdrijf, deel uitmaakt van een criminele organisatie, terwijl hij het misdadig karakter kent of moet kennen, wordt gestraft met een gevangenisstraf van zes maanden tot twee jaar.

Art. 343. — De hoven en de rechtbanken kunnen de op grond van artikel 342 veroordeelden geheel of ten dele ontzetten van de uitoefening van de rechten genoemd in artikel 31.

Art. 344. — De activa van de rechtspersonen bedoeld in artikel 342, § 1°, 3°, waarover één of meerdere leden van de criminele organisatie de controle uitoefenen, maken het voorwerp uit van het misdrijf in de zin van artikel 42, 1°, en zij worden verbeurd-verklaard, ook indien zij geen eigendom zijn van de veroordeelde, zonder dat deze ver-

publiques ou d'entreprises publiques ou privées de leur but légitime;

3° et en utilisant l'intimidation, la menace, la violence, les armes, des manœuvres frauduleuses ou la corruption ou en recourant à des structures commerciales ou autres pour dissimuler ou faciliter la réalisation des infractions.

§ 2. Le seul fait de constituer l'organisation criminelle est punissable: la personne qui a mis cette organisation criminelle sur pied et celle qui la dirige sont punies:

— d'une réclusion de dix à quinze ans, si l'organisation criminelle a pour but de commettre des crimes punissables de la réclusion à perpétuité, de la détention à perpétuité ou d'une réclusion de vingt à trente ans, de quinze à vingt ans ou de dix à quinze ans;

— d'une réclusion de cinq à dix ans, si l'organisation criminelle a été créée en vue de commettre d'autres crimes;

— d'un emprisonnement de deux à cinq ans, si l'organisation criminelle a été créée en vue de commettre des délits.

§ 3. Toute personne qui participe à toute prise de décision dans le cadre des activités de l'organisation criminelle, alors qu'elle connaît ou doit connaître le caractère criminel de cette organisation, est punie d'un emprisonnement de deux à cinq ans.

§ 4. Toute personne qui participe à la préparation ou à la réalisation de toute activité de l'organisation criminelle et qui sait ou doit savoir que sa participation contribue aux objectifs de celle-ci, est punie d'un emprisonnement de un à trois ans.

§ 5. Toute personne qui, même sans participer à la préparation ou à la réalisation d'une infraction, fait partie d'une organisation criminelle, dont elle connaît ou doit connaître le caractère criminel, est punie d'un emprisonnement de six mois à deux ans.

Art. 343. — Les cours et tribunaux peuvent priver en tout ou en partie de l'exercice des droits visés à l'article 31 les personnes condamnées en application de l'article 342.

Art. 344. — Les actifs des personnes morales visées à l'article 342, § 1er, 3°, sur lesquels un ou plusieurs membres de l'organisation criminelle exercent un contrôle, constituent l'objet de l'infraction au sens de l'article 42, 1°, et sont confisqués, même s'ils ne sont pas la propriété du condamné, mais de telle manière que les droits de tiers sur les biens qui

beurdeverklaring nochtans de rechten van derden op de goederen die het voorwerp kunnen uitmaken van de verbeurdeverklaring schaaft. »

Verantwoording

1. Artikel 342:

De tekst van het artikel 342 zoals hij thans voorligt voldoet geenszins aan de betrachtingen zoals uiteengezet in de memorie van toelichting. In deze memorie leest men dat het ontwerp twee doelstellingen heeft:

- enerzijds een stevig juridisch houvast bieden voor de aanpak van georganiseerde criminaliteit via een degelijke definitie van het te bestrijden fenomeen;
- anderzijds de deelneming aan de aldus gedefiniëerde criminele organisaties strafbaar stellen.

Wanneer men bovendien in acht neemt dat deze doelstellingen kaderen in het actieplan dat de regering op 28 juni 1996 heeft goedgekeurd ter bestrijding van de georganiseerde criminaliteit, is het duidelijk dat huidig wetsontwerp op vele punten faalt.

Zo is de voorgestelde definitie dermate ruim en verwarrend dat zeer uiteenlopende fenomenen kunnen worden ondergebracht. Verscheidene actiegroepen, waaronder syndicale, vrezen dat ook terecht (of onterecht?) dat zij plots het gevaar zouden lopen als een criminele organisatie te worden bestempeld waardoor uiteraard elke actie onmogelijk zou worden gemaakt gelet op de vrij repressieve maatregelen die hieruit zouden voortvloeien.

Om aan deze bekommernissen tegemoet te komen wordt in huidig amendement een goed afgelijnde en meer adequate definitie vooropgesteld.

Uit de thans voorgestelde redactie van de definitie blijkt duidelijk dat de vermelde voorwaarden cumulatief dienen vervuld te zijn opdat men zou kunnen spreken van een criminele organisatie. Enkel verenigingen die aan de drie voorwaarden voldoen ressorteren onder de georganiseerde criminaliteit, onverminderd de toepassing van andere artikelen van het Strafwetboek (ondermeer bendevoering) indien niet aan de drie voorwaarden werd voldaan.

De in paragraaf 1 bedoelde vereniging kan uiteraard bestaan zowel uit natuurlijke personen als uit rechtspersonen. De huidige stand van zaken inzake de invoering van de strafrechtelijke aansprakelijkheid van rechtspersonen laat echter tot op heden niet toe de rechtspersonen reeds op te nemen in de thans gehanteerde definitie.

Het legaliteitsbeginsel vereist dat een zo duidelijk mogelijke tekst zou voorliggen bij het definiëren van de criminele organisatie. Het is duidelijk dat bij het uitbouwen van deze tekst moet worden gerefereerd naar begrippen die in het klassiek strafrecht inhoud hebben gekregen (ondermeer deelneming). Deze begrippen zullen normaal de klassieke inhoud krijgen; bij gebreke daaraan zal de tekst dit moeten specificeren. Indien dus in de paragrafen 3 en 4 sprake is van deelneming dan is dit een deelneming in de vorm van de artikelen 66 en 67 van het Strafwetboek (de aard van de deelneming zal eventueel een rol spelen bij de strafbepaling). Indien andere vormen van deelneming worden bedoeld dan moeten deze expliciet in de tekst worden opgenomen, zoals onder meer in paragraaf 4, vermits *hic et nunc* in het klassieke strafrecht de deelneming enkel en alleen strafbaar is ingeval van uitvoering of begin van uitvoering (strafbare poging).

Het is duidelijk dat iedere persoon, rechtspersoon of structuur die deel uitmaakt van de criminele organisatie als een radarwerk

peuvent faire l'objet de la confiscation ne soient pas lésés. »

Justification

1. Article 342:

Le texte de l'article 342 dans sa version actuelle ne permet absolument pas d'atteindre les objectifs définis dans l'exposé des motifs. L'on peut y lire, notamment, que le projet a deux objectifs:

- d'une part, fournir un critère juridique solide pour l'action contre la criminalité organisée, en définissant comme il convient le phénomène qu'on entend combattre;
- d'autre part, rendre punissable toute forme de participation aux organisations criminelles ainsi définies.

Il est évident, si l'on considère en outre que ces objectifs s'inscrivent dans le cadre du plan d'action que le Gouvernement a approuvé le 28 juin 1996 pour lutter contre la criminalité organisée, que le projet de loi en discussion laisse à désirer sur de nombreux points.

Pour commencer, la définition proposée est tellement large et imprécise qu'elle peut englober des phénomènes très divergents. Divers groupes d'action, notamment syndicaux, craignent dès lors à juste titre (ou est-ce à tort?) de courir subitement le risque d'être qualifiés d'organisations criminelles, ce qui rendrait, bien entendu, toute action impossible, étant donné les mesures assez répressives qui en résulteraient.

C'est pour tenir compte des préoccupations sur ce point que le présent amendement propose une définition bien délimitée et plus adéquate.

Il ressort clairement du texte proposé de la définition que les conditions mentionnées doivent toutes être réunies pour que l'on puisse parler d'organisation criminelle. Seules les associations qui remplissent les trois conditions relèvent de la criminalité organisée, et ce sans préjudice de l'application d'autres articles du Code pénal (notamment concernant l'association de malfaiteurs) si les trois conditions ne sont pas remplies.

Il va de soi que l'association visée au § 1er peut être composée de personnes physiques et de personnes morales. Il est toutefois impossible, dans l'état actuel de la question de l'instauration de la responsabilité pénale des personnes morales, de parler de celles-ci dans la définition que l'on utilise pour l'instant.

Le principe de légalité requiert que le texte définissant l'organisation criminelle soit le plus clair possible. Il va de soi qu'il faut rédiger un tel texte en se référant à des notions qui ont reçu un contenu en droit pénal classique (notamment la participation). L'on donnera normalement à ces notions leur signification classique; à défaut, le texte devra préciser qu'elles n'ont pas cette signification classique. Dès lors, s'il est question de participation aux §§ 3 et 4, ce sera une participation sous la forme prévue aux articles 66 et 67 du Code pénal (la nature de la participation jouera éventuellement un rôle lors de la détermination de la peine). Si d'autres formes de participation sont visées, il faudra les inscrire explicitement dans le texte, notamment au § 4, étant donné que la participation n'est punissable, *hic et nunc*, en droit pénal classique qu'en cas d'exécution ou de commencement d'exécution (tentative punissable).

Il est évident que toute personne, personne morale ou structure qui fait partie de l'organisation criminelle doit être jugée en

van het geheel moet worden beoordeeld en niet worden beschouwd als een afzonderlijke entiteit. De activiteit van ieder onderdeel dient dus gezien te worden in het geheel en mag niet op zijn afzonderlijke activiteit worden beoordeeld.

Paragraaf 2 stelt het enkel feit van het inrichten van een criminele organisatie strafbaar. Het gemaakte onderscheid met betrekking tot de strafmaat voor de oprichters en leidende personen werd opgesteld naar analogie met de bepalingen betreffende de verenigingen met het oogmerk misdaden te plegen.

In tegenstelling tot deze bepalingen werd geopteerd om de enigszins verouderde terminologie «aanstokers, hoofden en bevelvoerders» te vervangen door «leidende personen» naar analogie van de omschrijving uit de Drugwet, te interpreteren in zeer brede zin.

In de paragrafen 3 en 4 wordt in tegenstelling tot het oorspronkelijke ontwerp geen onderscheid meer gemaakt tussen geoorloofde en ongeoorloofde beslissingen. Wanneer men het enkel feit van het inrichten van een criminele organisatie en zelfs (*cf. infra*) het eenvoudige lidmaatschap strafbaar stelt kan men zich de vraag stellen welke beslissing geoorloofd kan zijn in het raam van de activiteiten van een criminele organisatie.

De vereiste kennis omtrent het misdadig karakter van de criminele organisatie werd overgenomen uit de bepalingen (en de rechtspraak, onder andere Cass., 10 januari 1949, *Pas.*, 1949, I, 18; Cass., nr. 8794 van 13 november 1984) betreffende het misdrijf heling. In de rand kan trouwens worden verwezen naar de gelijkaardige bepalingen van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld (*cf.* bijvoorbeeld artikel 3, § 1: «... waarvan men de illegale herkomst kent...»).

Paragraaf 5 stelt het lidmaatschap strafbaar op voorwaarde dat de betrokkene het misdadig karakter van de vereniging kent of moet kennen en dus wetens en willens deel uitmaakt van een criminele organisatie.

2. Artikel 343:

Naar analogie van artikel 325 van het Strafwetboek is het aangewezen te voorzien dat zij die krachtens het voorgestelde artikel 342 van het Strafwetboek worden veroordeeld tevens tot ontzetting van rechten overeenkomstig artikel 33 kunnen worden veroordeeld.

3. Artikel 344:

Het voorgestelde artikel 344 voorziet in een uitbreiding van de bijzondere verbeurdverklaring. Om een criminele organisatie daadwerkelijk te bestrijden dringen zich behoudens de veroordeling van de individuen die ervan deel uitmaken doeltreffende maatregelen met betrekking tot het vermogen van die criminele organisatie zich op.

Het is immers algemeen geweten dat de winsten van criminele praktijken veelal geïnvesteerd wordt in de legale economie, ten einde dit vermogen «veilig te stellen».

Huidig amendement wil aan deze sluiSTEchniek een einde stellen door dit vermogen gelijk te stellen aan de zaken die het voorwerp uitmaken van het misdrijf overeenkomstig artikel 42, 1°, van het Strafwetboek.

Nr. 2 VAN DE HEER ERDMAN

Art. 3

In het voorgestelde artikel 90ter, § 2, 3^obis, van het Wetboek van Strafvordering de woorden «tot 345» doen vervallen.

tant qu'élément de l'ensemble et ne peut pas être considérée comme une entité distincte. L'activité de chaque élément doit donc être considérée dans le cadre de l'ensemble et ne peut dès lors pas être jugée distinctement.

Le § 2 rend punissable le seul fait de la constitution d'une organisation criminelle. La distinction qui est faite en ce qui concerne le taux de la peine pour les personnes qui ont mis ladite organisation sur pied et les personnes dirigeantes a été introduite par analogie à ce que l'on a fait en ce qui concerne les dispositions relatives aux associations de malfaiteurs.

Nous avons choisi de ne pas reprendre les termes quelque peu surannés de «provocateurs, chefs et commandants» qui figurent dans ces dispositions et de les remplacer par les termes suivants: «personnes dirigeantes», par analogie avec les termes utilisés dans la définition qui figure dans la loi sur les stupéfiants, et de les interpréter dans un sens très large.

Aux §§ 3 et 4, nous ne faisons plus de distinction, comme dans le projet initial, entre «décisions licites» et «décisions illicites». Si l'on rend punissables le seul fait de constituer une organisation criminelle et même (*cf. infra*) la simple adhésion, l'on peut se demander s'il peut y avoir une décision licite dans le cadre des activités d'une organisation criminelle.

Pour ce qui est de la connaissance requise du caractère criminel de l'organisation criminelle, l'on s'est référé aux dispositions (et à la jurisprudence, entre autres Cass. 10 janvier 1949, *Pas.*, 1949, I, 18; Cass. n° 8794 du 13 novembre 1984) concernant le délit de recel. L'on peut d'ailleurs renvoyer aussi dans la marge aux dispositions similaires de la loi du 11 janvier 1993 relative à la prévention de l'utilisation du système financier aux fins du blanchiment de capitaux (*cf.* par exemple l'article 3, § 1er: «... dont on connaît l'origine illicite»).

Le § 5 rend l'adhésion punissable lorsque l'intéressé connaît ou doit connaître le caractère criminel de l'association et fait donc sciemment partie d'une organisation criminelle.

2. Article 343:

Par analogie à ce qui est prévu à l'article 325 du Code pénal, il convient de disposer que ceux qui sont condamnés en application de l'article 342 proposé du Code pénal peuvent également être condamnés à l'interdiction en vertu de l'article 33.

3. Article 344:

L'article 344 proposé prévoit une extension de la confiscation spéciale. Il importe, pour pouvoir lutter effectivement contre une organisation criminelle, de prendre, abstraction faite de la nécessité de condamner les individus qui en font partie, des mesures efficaces relatives au patrimoine de cette organisation.

En effet, tout le monde sait que, le plus souvent, l'on investit les bénéfices provenant de pratiques criminelles dans l'économie légale, pour pouvoir «préserver» ce patrimoine.

Le présent amendement vise à mettre fin à cette technique de transfert en assimilant ce patrimoine aux choses qui font l'objet de l'infraction conformément à l'article 42 du Code pénal.

N° 2 DE M. ERDMAN

Art. 3

À l'article 90ter, § 2, 3^obis, proposé du Code d'instruction criminelle, remplacer le chiffre «345» par le chiffre «344».

Verantwoording

Deze weglating wordt verrechtvaardigd door de voorgestelde wijzigingen betreffende de artikelen 342, 343 en 344 van het Strafwetboek (cf. amendement nr. 1).

Nr. 3 VAN DE HEER ERDMAN

Art. 4 (nieuw)

Een artikel 4 (nieuw) invoegen, luidende:

«Art. 4. — In de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen van 30 november 1935 wordt een afdeling IXquater, houdende het artikel 177septies, ingevoegd, luidend als volgt:

«Afdeling IXquater. — Gerechtelijke ontbinding van vennootschappen waarvan de activa worden verbeurdverklaard.

Art. 177septies. — § 1. Wanneer overeenkomstig artikel 344 van het Strafwetboek de verbeurdverklaring werd uitgesproken van de activa van een vennootschap, vordert het openbaar ministerie de ontbinding van deze vennootschap.

§ 2. De vordering wordt ingesteld tegen de vennootschap.

De ontbinding heeft gevolgen vanaf de datum waarop zij is uitgesproken.

De ontbinding kan evenwel slechts worden tegen-
geworpen vanaf de bekendmaking van de beslissing voorgeschreven door artikel 12, § 1, 5°, en onder de voorwaarden bepaald in artikel 10, behalve indien de vennootschap bewijst dat die derden er voordien van op de hoogte waren.

§ 3. De rechtbank kan hetzij de onmiddellijke afsluiting van de vereffening uitspreken, hetzij de vereffeningwijze bepalen en een of meer vereffenaars aanwijzen. Wanneer de vereffening is beëindigd, brengt de vereffenaar verslag uit aan de rechtbank en legt, in voorkomend geval, aan de rechtbank een overzicht voor van de waarden van de vennootschap en van het gebruik ervan.

De rechtbank spreekt de afsluiting van de vereffening uit.

§ 4. De Koning bepaalt de procedure van consignatie van later opgedoken activa, alsmede de bestemming van deze activa bij nieuw opgedoken passiva.»

Verantwoording

Criminele organisaties maken veel gebruik van vennootschapsstructuren hetzij om hun activiteiten te vergemakkelijken

Justification

Ce remplacement est justifié par les modifications proposées en ce qui concerne les articles 342, 343 et 344 du Code pénal (cf. l'amendement n° 1).

N° 3 DE M. ERDMAN

Art. 4 (nouveau)

Insérer un article 4 (nouveau) rédigé comme suit:

«Art. 4. — Dans les lois coordonnées sur les sociétés commerciales du 30 novembre 1935, est insérée une section IXquater, portant l'article 177septies, qui est rédigée comme suit:

«Section IXquater. — Dissolution judiciaire des sociétés dont les actifs ont été confisqués.

Art. 177septies. — § 1er. Le ministère public requiert la dissolution des sociétés qui font l'objet d'une mesure de confiscation des actifs, conformément à l'article 344 du Code pénal.

§ 2. L'action est dirigée contre la société.

La dissolution produit ses effets à dater de la décision qui la prononce.

Toutefois, elle n'est opposable aux tiers qu'à partir de la publication de la décision prescrite par l'article 12, § 1er, 5°, et aux conditions prévues par l'article 10, sauf si la société prouve que ces tiers en avaient antérieurement connaissance.

§ 3. Le tribunal peut soit prononcer la clôture immédiate de la liquidation, soit déterminer le mode de liquidation et désigner un ou plusieurs liquidateurs. Lorsque la liquidation est terminée, le liquidateur fait rapport au tribunal et, le cas échéant, lui soumet une situation des valeurs sociales et de leur emploi.

Le tribunal prononce la clôture de la liquidation.

§ 4. Le Roi détermine la procédure de consignation des actifs qui appartiendraient à la société et le sort de ces actifs en cas d'apparition de nouveaux passifs.»

Justification

Les organisations criminelles utilisent beaucoup les structures de sociétés, soit pour faciliter le déploiement de leurs activités,

hetzij om deze activiteiten te verbergen. Het is wenselijk dat het economisch verkeer van deze vennootschappen wordt gezuiverd. Bovendien voorziet het nieuwe artikel 344 van het Strafwetboek, zoals voorgesteld door amendement nr. ..., in een verbeurdverklaring van de activa van de rechtspersoon. Wanneer in voorkomend geval de activa van een vennootschap worden verbeurdverklaard, lijkt het dan ook zinvol om deze meteen te ontbinden. Daarom wordt voorgesteld om een nieuwe vorm van gerechtelijke ontbinding van vennootschappen in te voeren.

De ontbinding kan worden uitgesproken wanneer de verbeurdverklaring van de activa van de vennootschap werd bevoelen zoals bedoeld in het nieuwe artikel 344 van het Strafwetboek.

De ontbinding vloeit niet automatisch voort uit het veroordelende vonnis, maar dient nadien te worden gevorderd door het openbaar ministerie voor, naargelang het geval, de rechtbank van koophandel of de rechtbank van eerste aanleg.

De nadere bepalingen inzake de rechtsvordering en de vereffening zijn grotendeels gebaseerd op de gerechtelijke ontbinding van niet meer actieve vennootschappen (artikel 177sexies Venn. W.).

Nr. 4 VAN DE HEER ERDMAN

Art. 5 (nieuw)

Een artikel 5 (nieuw) invoegen, luidende:

«Art. 5. — Artikel 1, § 2°, b), van de wet van 3 januari 1933 op de vervaardiging van, den handel in en het dragen van wapenen en op den handel in munitie wordt vervangen als volgt:

«b) de artikelen 101 tot 135quinquies, 193 tot 214, 233 tot 236, 269 tot 274, 313, 322 tot 331, 336, 337, 342, 343, 347bis, 392 tot 415, 423 tot 442, 461 tot 488, 510 tot 518 en 520 tot 525 van het Strafwetboek».

Verantwoording

De toevoeging van de artikelen 342 en 343 betreffende de criminele organisaties wordt verantwoord door de ernst van het fenomeen georganiseerde criminaliteit.

De schrapping van de thans nog steeds vermelde artikelen 344 en 345 van het Strafwetboek (Hoofdstuk V, Wanbedrijven tegen de openbare veiligheid gepleegd door landlopers en bedelaars) dringt zich tevens op vermits deze artikelen werden opgeheven door art. 28 van de Wet van 12 januari 1993 (*Belgisch Staatsblad* van 4 februari 1993).

soit pour dissimuler celles-ci. Il est souhaitable d'épurer les activités économiques de ces sociétés. En outre, l'article 344 nouveau du Code pénal proposé par l'amendement n° ..., prévoit la confiscation des actifs de la personne morale. Il paraît judicieux de procéder immédiatement à la dissolution d'une société dont les actifs sont confisqués. D'où la proposition d'introduire une nouvelle forme de dissolution juridique des sociétés.

La dissolution peut être prononcée dès qu'un juge a ordonné la confiscation des actifs de la société, conformément à l'article 344 nouveau du Code pénal.

La dissolution ne résulte pas automatiquement du jugement qui condamne la société. Il doit être requis par la suite par le ministère public auprès, suivant le cas, soit du tribunal de commerce, soit du tribunal de première instance.

Les autres dispositions relatives à l'action en dissolution et à la liquidation sont basées en grande partie sur la dissolution des sociétés qui ne sont plus actives (article 177sexies L.S.C.).

N° 4 DE M. ERDMAN

Art. 5 (nouveau)

Insérer un article 5 (nouveau), rédigé comme suit:

«Art. 5. — L'article premier, § 2, b), de la loi du 3 janvier 1933 relative à la fabrication, au commerce et au port des armes et au commerce des munitions, est remplacé par le texte suivant:

«b) les articles 101 à 135quinquies, 193 à 214, 233 à 236, 269 à 274, 313, 322 à 331, 336, 337, 342, 343, 347bis, 392 à 415, 423 à 442, 461 à 488, 510 à 518 et 520 à 525 du Code pénal.»

Justification

La mention des articles 342 et 343 relatifs aux organisations criminelles est justifiée par la gravité du phénomène de la criminalité organisée.

Le retrait des articles 344 et 345 du Code pénal (Chapitre V, Des délits contre la sécurité publique commis par des vagabonds ou des mendiants) s'impose aussi, car ces articles ont été abrogés par l'article 28 de la loi du 12 janvier 1993 (*Moniteur belge* du 4 février 1993).

Nr. 5 VAN DE HEER ERDMAN

Art. 6 (nieuw)

Een artikel 6 (nieuw) invoegen, luidende:

«Art. 6. — In het koninklijk besluit nr. 22 van 24 oktober 1934 waarbij aan bepaalde veroordeelden en aan de gefailleerden verbod wordt opgelegd bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen en waarbij aan de rechtbanken van koop-handel de bevoegdheid wordt toegekend dergelijk verbod uit te spreken wordt een littera i) toegevoegd luidend als volgt:

«i) inbreuken op artikel 342, § 2, § 3, § 4 en § 5 van het Strafwetboek.»

Verantwoording

Wij verwijzen hierbij naar de tekst en de verantwoording van de amendementen nrs. 1 en 3 betreffende de (nieuwe) artikelen 344 van het Strafwetboek en 177septies Vennootschapswetboek.

Het koninklijk besluit nr. 22 van 24 oktober werd reeds gewijzigd door de wet van 4 augustus 1978 en de wet van 6 april 1995. Deze laatste wijziging betrof trouwens de aanvulling van littera f) met «oplichting, heling of andere verrichtingen met betrekking tot zaken die uit een misdrijf voortkomen». De thans voorgestelde aanvulling ligt volledig in dezelfde lijn.

Nr. 6 VAN DE HEER ERDMAN

(Subamendement van de heer Erdman op zijn amendement nr. 1)

Art. 2

In § 5 van het voorgestelde artikel 342 de woorden «deel uitmaakt van» vervangen door de woorden «aangeworven werd door of toegetreden is tot».

Verantwoording

Aangezien het deel uitmaken — dus enkel lidmaatschap — niet gedefinieerd is en dat anderzijds het legaliteitsbeginsel vereist dat er een duidelijke omschrijving wordt gegeven van de door de strafrechter te hanteren begrippen, lijkt ons de benadering «aanwerving» en «toetreding» veel nauwkeuriger en toetsbaarder te zijn voor de strafrechters.

Nr. 7 VAN DE HEER ERDMAN

(Subamendement van de heer Erdman op zijn amendement nr. 1)

Art. 2

In het 1° van § 1 van het voorgestelde artikel 342 de woorden «misdaden of wanbedrijven... een

N° 5 DE M. ERDMAN

Art. 6 (nouveau)

Insérer un article 6 (nouveau), libellé comme suit:

«Art. 6. — À l'article 1er de l'arrêté royal n° 22 du 24 octobre 1934 portant interdiction à certains condamnés et aux faillis d'exercer certaines fonctions, professions ou activités et conférant aux tribunaux de commerce la faculté de prononcer de telles interdictions est ajouté un littera i), rédigé comme suit:

«i) infractions à l'article 342, § 2, § 3, § 4 et § 5, du Code pénal.»

Justification

Nous renvoyons en l'espèce au texte et à la justification des amendements n°s 1 et 3 concernant les (nouveaux) articles 344 du Code pénal et 177septies des lois sur les sociétés commerciales.

L'arrêté royal n° 22 du 24 octobre avait déjà été modifié par les lois des 4 août 1978 et 6 avril 1995. La dernière modification consista d'ailleurs à ajouter au littera f), les mots «escroquerie, recel ou toute autre opération relative à des choses tirées d'une infraction». L'ajout que nous proposons ici s'inscrit tout à fait dans la même ligne.

N° 6 DE M. ERDMAN

(Sous-amendement de M. Erdman à son amendement n° 1)

Art. 2

Au § 5 de l'article 342 proposé, remplacer les mots «fait partie d'une organisation criminelle» par les mots «a été engagée par une organisation criminelle ou y a adhéré».

Justification

Comme le fait de participer — c'est-à-dire l'adhésion — n'est pas défini et que le principe de légalité requiert que l'on définisse clairement les notions dont le juge pénal devra se servir, l'approche par les mots «engagement» et «adhésion» nous semble beaucoup plus précise et contrôlable pour le juge pénal.

N° 7 DE M. ERDMAN

(Sous-amendement de M. Erdman à son amendement n° 1)

Art. 2

Au 1° du § 1er de l'article 342 proposé, remplacer les mots «crimes ou délits ... peine plus grave» par

zwaardere straf» **vervangen door de woorden** «*misdaden of wanbedrijven zoals bedoeld in artikel 90ter §§ 2, 3 en 4, van het Wetboek van Strafvordering.*»

Verantwoording

In de plaats van een strafmaat te bepalen, verwijst men naar misdaden en wanbedrijven waarvan de wetgever reeds de zwaarwichtigheid heeft erkend door het afлуisteren toe te laten, zoals bedoeld in artikel 90ter van het Wetboek van Strafvordering.

Frederik ERDMAN.

Nr. 8 VAN DE HEER **BOUTMANS** EN MEVROUW **DARDENNE**

Art. 2

Dit artikel vervangen als volgt:

«Art. 2. — *In het Gerechtelijk Wetboek wordt een artikel 143quater ingevoegd, luidend als volgt:*

«Art. 143quater. — *In de richtlijnen bedoeld in het vorige artikel wordt onder meer aangegeven op welke wijze voorrang wordt gegeven aan het bestrijden van criminele organisaties. Een criminele organisatie is een vereniging bestaande uit twee of meer personen die werd opgericht:*

1° *met het oogmerk in onderling overleg en gestructureerd misdaden te plegen of wanbedrijven die strafbaar zijn met een gevangenisstraf van drie jaar of een zwaardere straf;*

2° *om daardoor vermogensvoordelen te verkrijgen of de werking van openbare of particuliere ondernemingen van hun wettelijk verantwoord doel af te wenden;*

3° *en waarbij ten aanzien van overheidsdienaren gebruik wordt gemaakt van intimidatie, bedreiging, geweld, wapens, listige kunstgrepen of corruptie, of waarbij commerciële of andere structuren worden aangewend om het plegen van de misdrijven te verbergen of te vergemakkelijken.*

Organisaties die zijn opgericht met een politiek doel of met een rechtmatig maatschappelijk doel worden in geen geval als crimineel beschouwd in de zin van deze bepaling, zelfs niet indien misdrijven worden gepleegd in het nastreven van dat doel.»

Verantwoording

De voorgestelde tekst geeft uiting aan het voornaamste beleidsdoel dat het ontwerp nastreeft: voorrang geven aan de bestrijding van georganiseerde criminaliteit en van criminele organisaties, en schrijft dit doel uitdrukkelijk in de wet in. Voor die bestrijding is, tot nader order, onzes inziens geen nieuwe incriminatie vereist, aangezien de bestaande strafwetten volstaan

les mots «*crimes ou délits au sens de l'article 90ter, §§ 2, 3 et 4, du Code d'instruction criminelle.*»

Justification

Au lieu de fixer le taux d'une peine, on renvoie à des crimes et délits dont le législateur a déjà reconnu la gravité en autorisant les écoutes au sens de l'article 90ter du Code d'instruction criminelle.

N° 8 DE M. **BOUTMANS** ET MME **DARDENNE**

Art. 2

Remplacer cet article par ce qui suit:

«Art. 2. — *Dans le Code judiciaire est inséré un article 143quater qui est rédigé comme suit:*

«Art. 143quater. — *Les directives visées à l'article précédent indiquent notamment de quelle manière priorité est donnée à la lutte contre des organisations criminelles. Une organisation criminelle est une association composée de deux ou plusieurs personnes, qui a été créée:*

1° *en vue de commettre de façon concertée et structurée des crimes ou délits punissables d'un emprisonnement de trois ans ou d'une peine plus grave;*

2° *pour obtenir de la sorte des avantages patrimoniaux ou détourner le fonctionnement d'entreprises publiques ou privées de leur but légitime;*

3° *et en utilisant à l'égard des fonctionnaires publics l'intimidation, la menace, la violence, les armes, des manœuvres frauduleuses ou la corruption ou en recourant à des structures commerciales ou autres pour dissimuler ou faciliter la réalisation des infractions.*

Les organisations créées dans un but politique ou un but social légitime ne sont en aucun cas considérées comme criminelles au sens de la présente disposition, pas même si des infractions sont commises dans la poursuite de ce but.»

Justification

Le texte proposé traduit le principal objectif politique du projet: donner la priorité à la lutte contre la criminalité organisée et les organisations criminelles, et inscrit explicitement cet objectif dans la loi. Selon nous, cette lutte ne nécessite, jusqu'à nouvel ordre, aucune nouvelle incrimination, étant donné que les lois pénales existantes suffisent pour punir les membres

om de leden van maffiose organisaties te bestraffen. Mochten de procureurs-generaal, na enige tijd die beleidsprioriteit te hebben uitgetest, tot de conclusie komen dat nieuwe incriminaties vereist zijn, dan kunnen zij daartoe de nodige voorstellen formuleren.

De definitie die wordt voorgesteld is grotendeels overgenomen uit het amendement nr. 1 van senator Erdman, die beter lijkt dan die van de regering. Nochtans hebben we het beïnvloeden van de overheid als doelstelling weggelaten. Dit zal immers eerder een middel zijn, dat valt onder de opsomming van punt 3°, waar het dan ook uitdrukkelijk is opgenomen en beperkt tot beïnvloeding van overheidsdienaren.

Aangezien het de bedoeling is bijzondere politietechnieken en dergelijke mogelijk te maken voor dit soort criminaliteit, mag die niet te ruim omschreven worden. De bepaling zou in dat geval haar doel voorbijschieten en bovendien geen echte prioritering mogelijk maken.

Wij hebben er, tot geruststelling van velen, nog aan toegevoegd dat specifiek politieke of maatschappelijke organisaties niet onder de bedoelde vervolgingsprioriteit vallen.

Daardoor willen wij de vrees van milieuorganisaties, vakbonden enz. — die wel eens hun toevlucht nemen tot strafbare handelingen (het blokkeren van de doorgang voor schepen, zitacties ter belemmering van het verkeer enz., die al vlug onder zware qualificaties kunnen worden gebracht: voor weerspanning « met wapens » kan al volstaan dat vlaggestokken en dergelijke bij een ontruimingsactie worden gebruikt) — wegnemen dat zij als organisatie voorwerp zouden worden van infiltratie en andere bijzondere politietechnieken. Dat doet uiteraard geen afbreuk aan de mogelijkheid tot bestraffing van misdrijven die in het raam van dergelijke organisaties zouden worden gepleegd.

Nr. 9 VAN DE HEER BOUTMANS EN MEVROUW DARDENNE

(Subsidiair amendement op hun amendement nr. 8)

Art. 2

Dit artikel doen vervallen.

Verantwoording

Het ontwerp voegt een bepaling in het Wetboek van Strafrecht in, die onzes inziens niet nodig is voor een efficiënte bestrijding van de georganiseerde criminaliteit. Bovendien is de omschrijving van dat begrip veel te ruim en te vaag.

Voorts wordt het begrip van de strafbare medeplichtigheid en mededaderschap veel te breed uitgerekt, en houdt het ontwerp het gevaar in mensen te bestraffen die noch ethisch, noch qua strafrechtpolitiek schuldig moeten worden verklaard.

Wij zijn daarom voorstander van een andere aanpak, met name: een beleidsprioriteit in de wet inschrijven en de criminele organisatie als een verzwarende omstandigheid omschrijven. Indien deze opvatting niet wordt aanvaard, vinden wij het beter het hele wetsontwerp te laten vallen, in afwachting van de ondervinding die zal worden opgedaan in de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit.

d'organisations maffieuses. Au cas où les procureurs généraux arriveraient, après avoir expérimenté cette priorité politique pendant un certain temps, à la conclusion que de nouvelles incriminations s'imposent, ils pourraient formuler les propositions nécessaires à cet effet.

La définition proposée est largement reprise de l'amendement n° 1 du sénateur Erdman. Elle semble être meilleure que celle du Gouvernement. Nous n'avons néanmoins pas retenu que l'exercice d'une influence sur les pouvoirs publics devait être l'un des buts. Il faut, en effet, plutôt considérer que l'exercice d'une telle influence est un des moyens visés au point 3°, dans l'énumération duquel on l'a, dès lors, inscrit explicitement, tout en précisant que seul était visé l'exercice d'une influence sur des fonctionnaires publics.

Comme l'objectif est de permettre l'utilisation de techniques policières particulières, etc., pour lutter contre ce type de criminalité, ladite définition ne peut pas être trop large, sinon la disposition en question manquerait son but et ne permettrait pas de fixer les vraies priorités.

Pour rassurer de nombreux inquiets, nous avons ajouté que les organisations spécifiquement politiques ou sociales ne figurent pas parmi les organisations qu'il y a lieu de poursuivre par priorité.

Nous entendons ainsi apaiser les craintes d'organisations de défense de l'environnement, d'organisations syndicales, etc. — à qui il arrive de recourir à des actes punissables (le blocage du passage de navires, des sit-in organisés pour entraver la circulation, etc., auxquels on peut appliquer très vite des qualifications graves. C'est ainsi que, pour qu'il y ait rébellion « armée », il suffirait que l'on utilise des hampes de drapeau au cours d'une manœuvre d'évacuation) — de faire l'objet, en tant qu'organisations, d'infiltrations et d'autres techniques policières spéciales. Il va de soi que cela ne réduit aucunement les possibilités de punir les auteurs d'infractions qui seraient commises dans le cadre de pareilles organisations.

N° 9 DE M. BOUTMANS ET MME DARDENNE

(Amendement subsidiaire à leur amendement n° 8)

Art. 2

Supprimer cet article.

Justification

Le projet insère, dans le Code pénal, une disposition qui n'est pas nécessaire à notre avis pour que l'on puisse lutter efficacement contre la criminalité organisée, notion dont la définition est d'ailleurs beaucoup trop large et beaucoup trop vague.

D'autre part, les notions de participation et de complicité punissables sont définies de manière beaucoup trop large, si bien que la loi en projet risque de punir des personnes qui ne doivent être déclarées coupables ni du point de vue éthique, ni du point de vue pénal.

C'est pourquoi nous sommes partisans d'une autre manière de procéder qui consisterait à inscrire dans la loi une priorité politique et à définir l'organisation criminelle comme la source d'une circonstance aggravante. Nous estimons que, si on la rejette, il serait préférable de retirer le projet dans son ensemble, en attendant que l'on puisse tirer les enseignements de l'expérience que l'on aura acquise dans la lutte contre la criminalité organisée.

Nochtans kan artikel 1 behouden blijven: dit artikel is niet vatbaar voor kritiek, aangezien het uitsluitend aangeeft onder welke grondwettelijke regeling het wetsontwerp valt.

Nr. 10 VAN DE HEER **BOUTMANS** EN MEVROUW **DARDENNE**

Art. 3

Dit artikel vervangen als volgt:

«Art. 3. — *In het eerste boek van het strafwetboek wordt een titel VIIbis ingevoegd, luidend als volgt:*

«Titel VIIbis: *Criminele organisaties.*

Art. 69bis. — § 1. *Wanneer een misdrijf gepleegd is in het raam van een criminele organisatie, worden de straffen als volgt verhoogd.*

De correctionele gevangenisstraffen worden vervangen door opsluiting. Opsluiting wordt vervangen door dwangarbeid van tien tot vijftien jaar. Dwangarbeid van tien tot vijftien jaar wordt vervangen door dwangarbeid van vijftien tot twintig jaar. Dwangarbeid van vijftien tot twintig jaar wordt verhoogd tot levenslange dwangarbeid.

§ 2. *Een criminele organisatie is een vereniging bestaande uit twee of meer personen die werd opgericht:*

1° *met het oogmerk in onderling overleg en gestructureerd misdaden te plegen of wanbedrijven die strafbaar zijn met een gevangenisstraf van drie jaar of een zwaardere straf;*

2° *om daardoor vermogensvoordelen te verkrijgen of de werking van openbare of particuliere ondernemingen van hun wettelijk verantwoord doel af te wenden;*

3° *en waarbij ten aanzien van overheidsdienaren gebruik wordt gemaakt van intimidatie, bedreiging, geweld, wapens, listige kunstgrepen of corruptie, of waarbij commerciële of andere structuren worden aangewend om het plegen van de misdrijven te verbergen of te vergemakkelijken.*

Organisaties die zijn opgericht met een politiek doel of met een rechtmatig maatschappelijk doel worden in geen geval als crimineel beschouwd in de zin van deze bepaling, zelfs niet indien misdrijven worden gepleegd in het nastreven van dat doel.»

Nr. 11 VAN DE HEER **BOUTMANS** EN MEVROUW **DARDENNE**

(Subsidiair amendement op hun amendement nr. 10)

Art. 3

Dit artikel doen vervallen.

L'article 1er peut néanmoins être maintenu: il n'est pas critiquable, puisqu'il indique simplement de quelle disposition constitutionnelle la loi en projet relève.

N° 10 DE M. **BOUTMANS** ET MME **DARDENNE**

Art. 3

Remplacer cet article par ce qui suit:

«Art. 3. — *Dans le livre Ier du Code pénal est inséré un titre VIIbis, qui est rédigé comme suit:*

«Titre VIIbis: *Des organisations criminelles.*

Art. 69bis. — § 1er. *Lorsqu'une infraction est commise dans le cadre d'une organisation criminelle, les peines sont majorées comme suit:*

Les peines de prison correctionnelles sont remplacées par la réclusion. La réclusion est remplacée par des travaux forcés d'une durée de dix à quinze ans. Les travaux forcés d'une durée de dix à quinze ans sont remplacés par des travaux forcés de quinze à vingt ans. Les travaux forcés d'une durée de quinze à vingt ans sont remplacés par des travaux forcés à perpétuité.

§ 2. *Une organisation criminelle est une association, composée de deux ou plusieurs personnes, que l'on a créée:*

1° *en vue de commettre, de manière concertée et structurée, des crimes ou délits punissables d'un emprisonnement de trois ans ou d'une peine plus grave;*

2° *pour obtenir des avantages patrimoniaux ou détourner le fonctionnement d'entreprises publiques ou privées de leur but légitime;*

3° *et en utilisant, à l'égard des fonctionnaires publics, l'intimidation, la menace, la violence, les armes, des manœuvres frauduleuses ou la corruption ou en recourant à des structures commerciales ou autres pour dissimuler ou faciliter la réalisation des infractions.*

Les organisations créées dans un but politique ou un but social légitime ne peuvent en aucun cas être considérées comme criminelles au sens de la présente disposition, pas même si des infractions sont commises dans la poursuite de ce but.»

N° 11 DE M. **BOUTMANS** ET MME **DARDENNE**

(Amendement subsidiaire à leur amendement n° 10)

Art. 3

Supprimer cet article.

Verantwoording

Zie de verantwoording van amendement nr. 9.

Nr. 12 VAN DE HEER BOUTMANS EN MEVROUW DARDENNE

(Subamendement op het amendement nr. 1 van de heer Erdman)

Art. 2

Paragraaf 1 van het voorgestelde artikel 342 aanvullen met een tweede lid, luidend als volgt:

«Organisaties die zijn opgericht met een politiek doel of met een rechtmatig maatschappelijk doel worden in geen geval als crimineel beschouwd in de zin van deze bepaling, zelfs niet indien misdrijven worden gepleegd in het nastreven van dat doel.»

Verantwoording

Indien toch wordt beslist een nieuwe incriminatie in te voegen, dan is het van belang deze toevoeging te doen.

Eddy BOUTMANS.
Martine DARDENNE.

Nr. 13 VAN DE HEER LALLEMAND

Art. 2

Dit artikel vervangen als volgt:

«Art. 2. — Hoofdstuk I van titel VI van boek II, alsook de artikelen 322, 323 en 324 van het Strafwetboek worden vervangen als volgt:

«Hoofdstuk I. Vereniging met het oogmerk misdaden of wanbedrijven te plegen en criminele organisatie.

Art. 322. — Elke vereniging met het oogmerk een of meer misdaden of wanbedrijven te plegen, is een misdaad of een wanbedrijf door het enkele feit van het organiseren van de bende.

Art. 323. — § 1. Iedere persoon die wetens en willens deel uitmaakt van een vereniging en zij die wetens en willens aan de vereniging of aan haar afdelingen wapens, munitie, werktuigen tot het plegen van misdaden, een onderdak, een schuilplaats op een vergaderplaats verschaffen, worden gestraft:

1° met gevangenisstraf van zes maanden tot vijf jaar als de vereniging tot doel heeft misdaden te plegen die worden gestraft met opsluiting van minstens twintig jaar;

Justification

Voir la justification de l'amendement n° 9.

N° 12 DE M. BOUTMANS ET MME DARDENNE

(Sous-amendement à l'amendement n° 1 de M. Erdman)

Art. 2

Compléter le § 1er de l'article 342 proposé par un deuxième alinéa, libellé comme suit:

«Les organisations créées dans un but politique ou un but social légitime ne peuvent en aucun cas être considérées comme des organisations criminelles au sens de la présente disposition, pas même si des infractions sont commises dans la poursuite de ce but.»

Justification

Il y aurait lieu d'ajouter cette disposition, si l'on décidait quand même d'introduire une nouvelle incrimination.

N° 13 DE M. LALLEMAND

Art. 2

Remplacer cet article par ce qui suit:

«Art. 2 — Le libellé du chapitre Ier, titre VI, deuxième livre ainsi que les articles 322, 323 et 324 du Code pénal sont remplacés comme suit:

«Chapitre Ier. — De l'association formée dans le but de commettre des crimes et des délits et de l'organisation criminelle.

Art. 322. — Toute association formée dans le but de commettre un ou plusieurs crimes ou délits, constitue un crime ou un délit par le seul fait de l'organisation de la bande.

Art. 323. — § 1er. Toute personne qui fait sciemment et volontairement partie d'une association, ainsi que ceux qui ont sciemment et volontairement fourni à l'association ou à ses divisions des armes, munitions, instruments de crime, logements, retraite ou lieux de réunion, sont punis:

1° d'un emprisonnement de six mois à cinq ans si l'association a pour but la perpétration de crimes emportant au moins vingt ans de réclusion;

2° met gevangenisstraf van twee maanden tot drie jaar als de vereniging tot doel heeft andere misdaden te plegen;

3° met gevangenisstraf van een maand tot twee jaar als de vereniging tot doel heeft wanbedrijven te plegen.

§ 2. Iedere leidinggevende persoon van een vereniging alsook de aanstokers tot die vereniging en zij die daarin enig bevel voeren, worden gestraft:

1° met opsluiting van vijf tot tien jaar als de vereniging tot doel heeft misdaden te plegen die gestraft worden met opsluiting van minstens twintig jaar;

2° met gevangenisstraf van twee jaar tot vijf jaar als de vereniging tot doel heeft andere misdaden te plegen;

3° met gevangenisstraf van zes maanden tot drie jaar als de vereniging tot doel heeft wanbedrijven te plegen.

Art. 324. — § 1. Een criminele organisatie is een vereniging die op duurzame basis is opgericht met als doel ongeoorloofde vermogensvoordelen te verkrijgen door herhaaldelijk, in onderling overleg en gestructureerd misdaden of wanbedrijven te plegen waarop gevangenisstraf staat van drie jaar of een zwaardere straf en waarbij gebruik wordt gemaakt van ofwel:

1° intimidatie of bedreiging;

2° al dan niet gewapend geweld;

3° corruptie;

4° listige kunstgrepen;

5° listen, met name het aanwenden van commerciële of andere structuren om het plegen van misdrijven te vergemakkelijken of te verbergen of om de zaken die eruit voortkomen te verbergen.

§ 2. Iedere persoon die vrijwillig deel uitmaakt van een vereniging, hoewel hij weet dat het een criminele organisatie is, wordt gestraft met gevangenisstraf van twee jaar en met geldboete van honderd frank tot vijfduizend frank, of met een van die straffen alleen, ook al heeft hij niet de bedoeling een misdrijf in het raam van die organisatie te plegen of daaraan deel te nemen op een van de wijzen bedoeld in de artikelen 66 en volgende.

§ 3. Iedere persoon die deelneemt aan de voorbereiding of de uitvoering van enige geoorloofde of ongeoorloofde activiteit van een vereniging, hoewel hij weet dat het een criminele organisatie is en dat zijn deelneming bijdraagt tot haar oogmerken, wordt gestraft met gevangenisstraf van een jaar tot drie jaar en met geldboete van honderd frank tot vijfduizend frank of met een van die straffen alleen.

2° d'un emprisonnement de deux mois à trois ans si l'association a pour but la perpétration d'autres crimes;

3° d'un emprisonnement d'un mois à deux ans si l'association a pour but la perpétration de délits.

§ 2. Toute personne dirigeant une association ainsi que les provocateurs de cette association et ceux qui y exercent un commandement quelconque sont punis:

1° de la réclusion de cinq ans à dix ans si l'association a pour but la perpétration de crimes emportant au moins vingt ans de réclusion;

2° d'un emprisonnement de deux ans à cinq ans si l'association a pour but la perpétration d'autres crimes;

3° d'un emprisonnement de six mois à trois ans si l'association a pour but la perpétration de délits.

Art. 324. — § 1er. Constitue une organisation criminelle, l'association formée de manière durable pour obtenir des avantages patrimoniaux illicites en commettant de façon répétée, concertée et structurée, des crimes ou délits punissables d'un emprisonnement de trois ans ou d'une peine plus grave, et qui utilise soit:

1° l'intimidation ou la menace;

2° la violence, armée ou non;

3° la corruption;

4° des manœuvres frauduleuses;

5° des artifices, notamment en recourant à des structures commerciales ou autres pour faciliter ou dissimuler la réalisation d'infractions, ou pour dissimuler le produit de celles-ci.

§ 2. Toute personne qui, volontairement, fait partie d'une association dont elle connaît le caractère d'organisation criminelle, est punie d'un emprisonnement de deux ans à cinq ans et d'une amende de cent francs à cinq mille francs, ou d'une de ces peines seulement, même si elle n'a pas l'intention de commettre une infraction dans le cadre de cette organisation, ni de s'y associer d'une des manières prévues par les articles 66 et suivants.

§ 3. Toute personne qui participe à la préparation ou à la réalisation d'une activité licite ou illicite d'une association dont elle connaît le caractère d'organisation criminelle, et alors qu'elle sait que sa participation contribue à ses objectifs, est punie d'un emprisonnement d'un an à trois ans et d'une amende de cent francs à cinq mille francs ou d'une de ces peines seulement.

§ 4. Iedere persoon die deelneemt aan het nemen van welke beslissing dan ook in een vereniging, hoewel hij weet dat het een criminele organisatie is, wordt gestraft met opsluiting van vijf jaar tot tien jaar en met geldboete van vijfhonderd frank tot honderdduizend frank of met een van die straffen alleen.

§ 5. Iedere leidinggevende persoon van een criminele organisatie wordt gestraft met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar en met geldboete van duizend frank tot tweehonderdduizend frank of met een van die straffen alleen.»

Verantwoording

Het wetsontwerp betreffende criminele organisaties heeft tot doel betere middelen aan te reiken om de georganiseerde criminaliteit te bestrijden, met name in haar economische en financiële aspecten. Deze doelstelling van het ontwerp is van essentieel belang.

Het ontwerp is echter enigszins dubbelzinnig. Er wordt met name gevreesd dat dit ontwerp bepaalde vakbondsstructuren of wettige verenigingen zou kunnen treffen, waarvan de leden tijdens een manifestatie daden plegen die als misdrijven worden beschouwd (bedrijfsbezetting, tijdelijk vasthouden van een bedrijfsverantwoordelijke). Deze kritiek is niet helemaal onterecht, aangezien het ontworpen artikel 342 van het Strafwetboek specifiek betrekking heeft op organisaties opgericht «met als oogmerk het (...) plegen van misdaden of wanbedrijven die strafbaar zijn met gevangenisstraf van drie jaar of een zwaardere straf om op onwettige wijze vermogensvoordelen te verkrijgen of de werking van publieke overheden of openbare of particuliere ondernemingen af te wenden en waarbij gebruik gemaakt wordt van intimidatie of geweld (...)».

De leden van een feitelijke vereniging, bijvoorbeeld een vakbondsdelegatie die op min of meer gewelddadige wijze een onderneming bezet, kunnen ook nu op grond van de geldende wetgeving wegens bendevoering worden vervolgd. Er zijn rechterlijke uitspraken in die zin. Jurisprudentie en rechtsleer houden geen rekening met de drijfveren van de vereniging: ze kan zijn ontstaan uit hebzucht, haat of wraakzucht, maar ook om politieke of religieuze redenen (J.J. Haus, in *Législation criminelle*, deel II, blz. 767; Nypels en Servais, deel II, blz. 350, nr. 2; Pandectes belges, zie *Associations de malfaiteurs*, deel X, kol. 524, nr. 8; Rigaux en Trousse, *Crimes et délits du Code pénal*, deel V, blz. 16; Marchal en Jaspas, *Droit criminel*, deel III, blz. 40, nr. 3059).

Het kan echter geenszins de bedoeling zijn van dit ontwerp om een politieke vereniging of een vakbondsdelegatie op dezelfde lijn te stellen als de leden van een criminele organisatie van maffiose aard, zeker niet als ze geen gebruik maakt van de methoden van dat soort organisaties.

De voorgestelde amendementen hebben vooral tot doel aan deze kritiek tegemoet te komen en de tekst van het ontwerp duidelijker te maken.

Algemeen wordt in de amendementen voorgesteld de criminele organisatie te beschouwen als een objectieve verzwarende omstandigheid bij bendevoering; maar daarbij worden ook nog de specifieke drijfveren opgesomd, die verschillen van de meer algemene doelstellingen van de vereniging, en die bepalen of er sprake is van een criminele organisatie. Dit is ook de invalshoek die in verschillende andere landen wordt toegepast, met name in Frankrijk en Italië.

§ 4. Toute personne qui participe à une prise de décision quelconque au sein d'une association dont elle connaît le caractère d'organisation criminelle est punie de la réclusion de cinq ans à dix ans et d'une amende de cinq cents francs à cent mille francs, ou d'une de ces peines seulement.

§ 5. Toute personne dirigeant une organisation criminelle est punie de la réclusion de dix ans à quinze ans et d'une amende de mille francs à deux cents mille francs, ou d'une de ces peines seulement.»

Justification

Le projet de loi relatif aux organisations criminelles entend améliorer les instruments de lutte contre la criminalité organisée, et notamment ses aspects économiques et financiers. Cet objectif du projet est essentiel.

Le projet n'est toutefois pas exempt d'ambiguïté. Certains craignent qu'il ne puisse également atteindre certaines structures syndicales ou des associations légales, dont les membres commettraient des faits qualifiés d'infractions (occupation d'entreprise, séquestration temporaire d'un responsable de l'entreprise, ...) lors de certaines manifestations. Cette critique n'est pas dénuée de fondement, dans la mesure où l'article 342 du Code pénal, en projet, vise notamment les organisations constituées «en vue de commettre des crimes ou délits punissables d'un emprisonnement de trois ans ou d'une peine plus grave pour détourner le fonctionnement d'autorités publiques, ou d'entreprises publiques ou privées en utilisant l'intimidation ou la violence ...».

Certes, les membres de l'association de fait, constituée par exemple par une délégation syndicale qui occupe de manière plus ou moins violente une entreprise, peuvent — dans l'état actuel du droit — être poursuivis du chef d'association de malfaiteurs. Des jugements ont été rendus en ce sens. Peu important, disent la jurisprudence et la doctrine, les mobiles de l'association: celle-ci peut avoir sa source dans la cupidité, mais aussi dans la haine ou la vengeance, dans des raisons politiques ou religieuses (J.J. Haus, dans *Législation criminelle*, tome II, p. 767; Nypels et Servais, tome II, p. 350, n° 2; Pandectes belges, voir *Associations de malfaiteurs*, tome X, col. 524, n° 8; Rigaux et Trousse, *Crimes et délits du Code pénal*, tome V, p. 16; Marchal et Jaspas, *Droit criminel*, tome III, p. 40, n° 3059).

Mais il serait assurément contraire aux objectifs du projet qu'une organisation politique ou une délégation syndicale, par exemple, puisse être assimilée aux membres d'organisations criminelles de type mafieux, alors même qu'elle ne recourrait pas aux méthodes de ces organisations.

Les amendements proposés ont notamment pour objectif de répondre à ces critiques, et de clarifier le texte en projet.

Les amendements proposent, de manière générale, de faire de l'organisation criminelle une circonstance aggravante objective de l'association de malfaiteurs, mais en précisant les mobiles spécifiques qui doivent être ceux de l'organisation, par rapport à ceux, généraux, de l'association. C'est la voie qui a été choisie dans d'autres pays, notamment en France et en Italie.

Welke voordelen biedt deze oplossing? In de eerste plaats zorgt zij ervoor dat een feitelijke situatie niet langer aanleiding geeft tot twee verschillende tenlasteleggingen, en verlost de rechter zo van een kwalificatieprobleem. Het is immers evident dat een in het ontwerp bedoelde criminele organisatie ook moet voldoen aan de voorwaarden om te worden beschouwd als een «vereniging met het oogmerk om een aanslag te plegen op personen of op eigendommen», vastgesteld in artikel 322 van het Strafwetboek en in de recente jurisprudentie.

De minister van Justitie heeft tijdens het Kamerdebat overigens verklaard: «Voor de criteria om uit te maken of er sprake is van een «vereniging» in de zin van het voorgestelde artikel 342 van het Strafwetboek kan worden verwezen naar die welke gelden voor de vereniging als bedoeld in artikel 322 van hetzelfde wetboek betreffende de vereniging van misdadigers ... Er moet dan ook worden aangesloten bij de terzake bestaande jurisprudentie.» (Kamerverslag, Stuk nr. 954/6, 1996-1997, blz. 7.)

Bovendien stelt men vast dat een aantal wetsbepalingen gebruik maken van de woorden «daden van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een vereniging», waarmee handelingen worden bedoeld die nauw aanleunen bij die van een criminele organisatie in de zin van het ontwerp.

Dat geldt met name voor artikel 2*bis*, §§ 3 en 4, van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van verdovende middelen, gewijzigd bij wet van 9 juli 1975. In de parlementaire voorbereiding wordt expliciet verwezen naar de artikelen 322 en volgende van het Strafwetboek.

Om het behoud van twee totaal verschillende tenlasteleggingen te verantwoorden, wordt soms beweerd dat het oogmerk om misdrijven te plegen moet worden bewezen voor elk lid van een bende van misdadigers, terwijl het ontworpen artikel 342 ook betrekking heeft op die leden van de criminele organisatie van wie niet kan worden aangetoond dat zij een bepaald misdrijf of wanbedrijf wilden plegen in het raam van de organisatie.

Deze verantwoording is echter onjuist. Artikel 324 van het Strafwetboek heeft in zijn huidige vorm reeds betrekking op degenen die enkel deel uitmaken van een bende van misdadigers («alle andere personen die van de vereniging deel uitmaken»). Ook in de contemporaine rechtsleer wordt benadrukt dat geenszins vereist is dat de leden van de vereniging, naast het feit dat zij er deel van uitmaken, ook het oogmerk hadden een of meer misdrijven te plegen (Rigaux en Trousse, deel V, blz. 16; Marchal en Jaspas, deel III, blz. 48 en volgende, nr. 3069 en volgende).

Het onderscheid tussen bendevorming en een criminele organisatie lijkt dus niet verantwoord.

Door beide concepten dichter bij elkaar te brengen, wordt het ook mogelijk om artikel 326 van het Strafwetboek toe te passen op leden van criminele organisaties. Dat artikel voorziet in vrijstelling van rechtsvervolgning voor de leden of medeplichtigen van een vereniging die «vóór enige poging tot misdaden of wanbedrijven welke het doel van de vereniging zijn, en vóór enig begin van vervolging, het bestaan van die bendes en de namen van hun hoofdbevelvoerders of ondergeschikte bevelvoerders aan de overheid kenbaar maken».

De regering heeft een ontwerp aangekondigd met betrekking tot «de spijtoptanten». Er is geen enkele reden waarom deze oude bepaling, die geldt voor leden van een bende van misdadigers, niet zou gelden voor leden van een criminele organisatie, althans volgens de thans geldende wetsbepalingen inzake aangiften. Artikel 326 vormt in elk geval een basis die verder kan worden uitgewerkt met meer genuanceerde artikelen. Eventueel kunnen de voorwaarden voor de aangifte worden versoepeld.

Het feit dat de criminele organisatie kan worden beschouwd als een objectieve verzwarende omstandigheid bij bendevor-

Quels en sont les avantages? Elle permet d'abord d'éviter la cohabitation de deux incriminations distinctes, qui viseraient — en fait — des situations identiques, et d'éviter tout problème de qualification au juge. Il semble en effet évident que toute organisation criminelle visée par le projet remplit également les conditions, selon les termes de l'article 322 du Code pénal et la jurisprudence actuelle, «de l'association formée dans le but d'attenter aux personnes et aux propriétés».

Le ministre de la Justice a d'ailleurs déclaré lors du débat à la Chambre des représentants: «en ce qui concerne les critères permettant d'établir l'existence d'une «association» au sens de l'article 342 proposé du Code pénal, il peut être renvoyé à ceux retenus pour l'association visée à l'article 322 du même Code concernant l'association de malfaiteurs ... Il faut dès lors se reporter à la jurisprudence en la matière» (rapport de la Chambre, doc. Chambre, n° 954/6, 1996-1997, p. 7.)

Il faut d'ailleurs constater que certaines dispositions légales utilisent les termes «actes de participation à l'activité principale ou accessoire d'une association», pour viser des comportements qui s'apparentent manifestement à ceux des membres d'une organisation criminelle telle que le projet la définit.

C'est notamment le cas de l'article 2*bis*, §§ 3 et 4, de la loi du 24 février 1921 concernant le trafic de substances stupéfiantes, modifiée par la loi du 9 juillet 1975. Les travaux préparatoires font explicitement référence aux articles 322 et suivants du Code pénal.

Est-il nécessaire, comme l'ont avancé certains pour justifier deux incriminations totalement distinctes, de démontrer l'intention de commettre des infractions dans le chef de chacun des membres de l'association de malfaiteurs, alors que l'article 342 en projet veut atteindre également les membres de l'organisation criminelle qui n'ont manifesté aucune volonté de commettre un crime ou un délit particulier dans le cadre de l'organisation?

Cette justification ne paraît pas fondée. En effet, l'article 324 du Code pénal vise déjà la simple appartenance à l'association de malfaiteurs («tous autres individus faisant partie de l'association»). La doctrine contemporaine précise d'ailleurs qu'il n'est en aucune manière requis dans le chef des associés qu'ils aient voulu, en plus de la participation à l'association, la réalisation d'un ou de plusieurs délits (Rigaux et Trousse, t. V, p. 16; Marchal et Jaspas, t. III, pp. 48 et ss., n° 3069 et ss.)

La distinction entre l'association de malfaiteurs et l'organisation criminelle ne semble donc pas se justifier.

Le rapprochement de l'une et de l'autre permettrait également de rendre applicable aux membres des organisations criminelles l'article 326 du Code pénal, instituant une cause d'excuse absolue pour les membres ou complices de l'association qui, «avant toute tentative de crime ou de délit faisant l'objet de l'association, et avant toutes poursuites commencées, aurait révélé à l'autorité l'existence de ces bandes, le nom de leurs commandants en chef ou en sous-ordre».

Le Gouvernement annonce un projet en matière de «repentis». Il serait difficilement compréhensible que cette vieille disposition, qui bénéficie aux membres d'une association de malfaiteurs, ne puisse bénéficier aux membres d'une organisation criminelle, en tout cas en l'état actuel des dispositions légales qui régissent la dénonciation. En tout état de cause, l'article 326 forme une base qui pourra par la suite être étoffée de dispositions plus nuancées. Certaines conditions de la dénomination pourraient éventuellement être assouplies.

Si l'organisation criminelle peut manifestement être considérée comme une circonstance aggravante objective de l'associa-

ming, neemt niet weg dat duidelijk moet worden gedefinieerd wat wordt verstaan onder deelneming aan deze beide fenomenen.

Voor het lid van de criminele organisatie behoudt het amendement, voor zover nodig, het criterium van het eventueel ontbreken van het oogmerk om een misdrijf te plegen in het raam van de organisatie.

Het amendement legt echter bijkomende criteria op. Het vereist met name een bijkomend element : nl. dat zij die deel uitmaken van de organisatie of aan haar activiteiten deelnemen, weten dat de vereniging een criminele organisatie is en er lid van willen worden.

Dit criterium kwam overigens ook voor in het oorspronkelijke ontwerp van de regering.

In het ontwerp overgezonden door de Kamer is voor de leden van de organisatie echter geen sprake meer van een ander moreel criterium dan het feit dat zij lid zijn van de organisatie, zonder enige rechtvaardigingsgrond. Dat betekent dat iemand die zonder het te weten lid is van een criminele organisatie, een overtuigende rechtvaardigingsgrond zal moeten aanvoeren en daarvan ook het bewijs leveren om aan vervolging te ontsnappen. Deze onuitgesproken maar reële omkering van de bewijslast is in dit geval onaanvaardbaar, zeker voor mensen wie alleen lidmaatschap van de organisatie verweten kan worden.

Het amendement verwerpt eveneens het criterium van de veronderstelde kennis van de deelnemers. De uitdrukking «of moet weten» houdt eveneens, wat men er ook van zegt, een impliciete omkering van de bewijslast in. Uit de rechtspraak, die de uitdrukking «of moet weten» vooral heeft geïnterpreteerd in het kader van witwasoperaties, kan worden afgeleid dat deze uitdrukking in feite een vermoeden van schuld inhoudt waartegen de betichte zich moet verdedigen door zelf het bewijs te leveren dat de door hem aangevoerde omwetendheid gerechtvaardigd is.

Voor de hier behandelde materie is de omkering van de bewijslast echter geenszins gerechtvaardigd.

Ons rechtssysteem wordt gekenmerkt door soepele bewijsregels, juist omdat het gebaseerd is op vrije bewijsvoering. Maar de rechter moet zijn overtuiging staven. Het is onaanvaardbaar dat de rechter in deze gevallen niet verplicht is zijn beslissing te motiveren door te verwijzen naar gegevens waaruit blijkt dat de verdachte inderdaad wist dat de vereniging waarvan hij deel uitmaakt, een criminale organisatie is.

Naast de verschillende vormen van deelneming aan een criminele organisatie, stelt het amendement ook een strakkere definitie voor van het begrip criminele organisatie. De bedoeling is de aangetoonde dubbelzinnigheden weg te werken.

Het amendement stelt voor de verschillende doelstellingen van de criminele organisatie opgesomd in het ontwerp, door één enkele te vervangen: «ongeooorloofde vermogensvoordelen verkrijgen door het herhaaldelijk, in onderling overleg een gestructureerd plegen van misdaden of wanbedrijven die strafbaar zijn met gevangenisstraf van drie jaar of een zwaardere straf».

In het overgezonden ontwerp is sprake van een tweede drijfveer op basis waarvan een organisatie, onafhankelijk van alle andere drijfveren, als crimineel kan worden beschouwd: «de werking van publieke overheden of openbare of particuliere ondernemingen afwenden». Men kan echter moeilijk beweren dat dit een eigenlijk doel is van een criminele organisatie. Het kan voor de organisatie wel een middel zijn om haar hebzuchtige doelstellingen te verwezenlijken. Het bedoelde misdrijf sluit in feite nauw aan bij de «listige kunstgrepen» waarvan sprake is in het ontwerp. Daarom stellen wij voor in de wettekst enkel deze algemene uitdrukking te behouden, hoewel wij tijdens het parlementair debat dat concept wel nader zullen toelichten.

Er zijn immers andere preciezere criteria om het begrip criminele organisatie af te bakenen.

tion de malfaiteurs, les formes de participation à l'une et à l'autre doivent toutefois être clairement définies.

Pour autant que nécessaire, l'amendement maintient, pour le membre de l'organisation criminelle, le critère d'absence éventuelle d'intention de commettre une infraction dans le cadre de l'organisation.

Mais l'amendement précise d'autres critères. Il requiert notamment un dol spécial pour ceux qui appartiennent à l'organisation, comme pour ceux qui participent à ses activités, à savoir: la connaissance du caractère d'organisation criminelle de l'association, et la volonté d'en être membre.

Il faut noter que le projet initial du Gouvernement prévoyait cet élément de connaissance.

Mais le projet transmis par la Chambre ne prévoit plus, dans le chef des membres de l'organisation, d'autre élément moral que la simple faute infractionnelle, c'est-à-dire le fait, sans cause de justification, d'être membre de l'organisation. Ainsi, celui qui est membre d'une organisation criminelle à son insu devra avancer, et prouver, une cause de justification convaincante pour échapper aux poursuites. Le retournement — implicite mais réel — de la charge de la preuve n'est pas acceptable en cette matière, et très certainement pour ceux à qui il ne peut être reproché que le fait d'être membre de l'organisation.

L'amendement supprime également le critère de connaissance présumée dans le chef des participants. L'expression «devait savoir», malgré ce que l'on a pu en dire, opère également un retournement implicite de la charge de la preuve. La jurisprudence, qui a interprété l'expression «devait savoir» en matière de délit de blanchiment, permet de conclure que cette expression instaure, en réalité, une présomption de culpabilité dont le prévenu devra se défendre, en apportant lui-même la preuve que l'ignorance dont il se prévaut est légitime.

Rien en l'espèce ne justifie ce renversement de la charge de la preuve.

Au reste, notre système probatoire est souple, précisément parce qu'il est fondé sur la liberté de la preuve. Mais la conviction du juge doit être étayée. Il n'est pas admissible que, en les cas visés, le juge n'ait pas une obligation de motiver sa décision sur des éléments de connaissance effective par le prévenu du caractère d'organisation criminelle de l'association à laquelle il collabore.

Outre ce qui concerne les différentes formes de participation à l'organisation criminelle, l'amendement propose une définition qui se veut plus rigoureuse de l'organisation criminelle. Elle tend à éliminer les ambiguïtés qui ont été dénoncées.

L'amendement propose de remplacer les différents objectifs de l'organisation prévus par le projet, par un seul: «obtenir des avantages patrimoniaux illicites en commettant de façon répétée, concertée et structurée, des crimes et délits punissables d'un emprisonnement de trois ans ou d'une peine plus grave».

Le projet à l'examen retient un deuxième mobile, qui permettrait, indépendamment de tout autre, de qualifier une organisation de criminelle: «le détournement du fonctionnement d'autorités publiques ou d'entreprises publiques ou privées». L'on ne peut pourtant affirmer qu'il s'agisse là d'un objectif en soi des organisations criminelles. Mais cela peut constituer un moyen d'action mis au service des mobiles cupides de l'organisation. Le comportement visé s'apparente en réalité aux «manœuvres frauduleuses» que mentionne le projet. Nous proposons de limiter le texte de la loi à cette mention générale, tout en nous réservant de la préciser lors des débats parlementaires.

D'autres critères plus précis permettent en effet de définir l'organisation criminelle.

Het amendement stelt voor om in de definitie van de criminele organisatie een criterium van duurzaamheid en herhaling in te bouwen.

In studies over de georganiseerde misdaad worden deze criteria, die overigens makkelijk in rechtsbegrippen om te zetten zijn, beschouwd als wezenlijke kenmerken van de criminele organisatie. Het recente rapport over de georganiseerde misdaad, uitgebracht in het kader van het actieplan van de regering tegen de georganiseerde criminaliteit, benadrukt het belang van deze criteria. Het rapport heeft het over een periode van minstens één jaar, of in elk geval over een zekere duurzaamheid (jaarrapport 1997, blz. 13 en 99). Het rapport heeft het verder over «het planmatig plegen van misdrijven» dat «een repetitief karakter» veronderstelt rapport (blz. 94).

De twee criteria die in het ontwerp worden gehanteerd om de werkwijze van de organisatie te definiëren — onderling overleg en gestructureerd optreden — lijken ontoereikend om een criminele organisatie te onderscheiden van bendevorming. Deze criteria zijn immers nu reeds vereist opdat er sprake kan zijn van bendevorming.

Bij bendevorming is er geen sprake van duurzaamheid («quelques heures» volgens Marchal en Jaspar; «toute association, fût-elle éphémère, sa durée est indifférente», volgens Rigaux en Trousse). Er hoeft evenmin sprake te zijn van herhaling, aangezien een bende gevormd kan zijn om één misdrijf te plegen. (Rigaux en Trousse, deel V, blz. 15; Marchal en Jaspar, deel III, blz. 47, nr. 3067).

Naast de bijzondere drijfveren en de specifieke middelen die worden ingezet, lijken de criteria van duurzaamheid en herhaling dus onontbeerlijk om een onderscheid te maken tussen bendevorming en een criminele organisatie die onder de strafwet valt.

*
* *

Meer algemeen strekken de voorgestelde amendementen ertoe hoofdstuk I van titel VI van boek II van het Strafwetboek, en meer bepaald de artikelen 322, 323 en 324, anders te formuleren om de bepalingen met betrekking tot bendevorming in criminele organisaties in een coherent en homogeen geheel te plaatsen.

Wij stellen voor de doelstellingen van een misdadigersbende te definiëren op een manier die nauwer aansluit bij de rechtsleer en de jurisprudentie, en wellicht ook bij de wil van de wetgever die artikel 322 heeft opgesteld.

Het is immers duidelijk dat de woorden «om een aanslag te plegen op personen of op eigendommen» de reikwijdte van artikel 322 niet beperken tot het strikte kader van de misdrijven bedoeld in de titels VIII en IX van boek II van het Strafwetboek.

Rechters hebben geoordeeld, en hun beslissingen lijken niet te zijn aangevochten, dat artikel 322 e.v. ook van toepassing is op verenigingen van valsemunters en vervalsers, op verenigingen die aansporen tot ontucht of prostitutie, op handel in verdovende middelen, illegale handel in afval of ongeoorloofde aantastingen van het milieu, ontsnapping van gevangenen, heling van voorwerpen die uit een misdrijf voortkomen...

Artikel 322 wordt reeds lang zo geïnterpreteerd dat het betrekking heeft op elke vereniging die een georganiseerde en gestructureerde groep vormt met het oogmerk een of meer — niet gespecificeerde — misdaden of wanbedrijven te plegen.

Daarom stellen wij voor de huidige formulering van het artikel te vervangen door een tekst die nauwer aansluit bij de realiteit en dus minder dubbelzinnig is.

Wij stellen eveneens voor om in de tekst uitdrukkelijk te verwijzen naar het morele element dat volgens het Hof van Cassatie een wezenlijk kenmerk is voor bendevorming.

L'amendement introduit un critère de durée et un critère de répétition dans la définition de l'organisation criminelle.

Les études sur la criminalité organisée font de ces critères, facilement appréhendables en droit, des éléments distinctifs et constitutifs de l'organisation criminelle. Le récent rapport sur la criminalité organisée, réalisé dans le cadre du plan d'action du Gouvernement contre le crime organisé, reprend ces critères et insiste sur leur importance. Le rapport parle d'une durée d'un an minimum, ou en tout cas d'une certaine permanence (rapport annuel 1997, pp. 13 et 82). Le rapport vise d'autre part «la perpétration méthodique de délits (qui) suppose un caractère répétitif» (rapport, p. 77).

Les deux critères retenus par le projet pour cerner le mode de fonctionnement du groupement — la concertation et la structuration — semblent insuffisants pour distinguer l'organisation criminelle de la simple association de malfaiteurs. Ces critères sont en effet déjà requis pour l'association de malfaiteurs.

Aucune durée, par contre, n'est en pratique requise pour l'association de malfaiteurs («quelques heures» pour Marchal et Jaspar; «toute association, fût-elle éphémère, sa durée est indifférente», pour Rigaux et Trousse). Aucune répétition non plus, puisqu'une association peut être formée en vue de commettre une seule infraction (Rigaux et Trousse, tome V, p. 15; Marchal et Jaspar, tome III, p. 47, n° 3067).

Outre la précision du mobile particulier et des moyens spécifiques mis en oeuvre, les critères de durée et de répétition semblent donc être nécessaires pour distinguer l'organisation criminelle, telle qu'elle doit être constituée pour faire l'objet d'une incrimination, de la simple association de malfaiteurs.

*
* *

Enfin, de manière plus générale, les amendements proposés proposent de reformuler le chapitre Ier, titre VI, du deuxième livre du Code pénal, et plus particulièrement les articles 322, 323 et 324, afin de faire figurer les dispositions relatives à l'association de malfaiteurs et à l'organisation criminelle dans un ensemble cohérent et homogène.

Nous proposons de définir les objectifs de l'association de manière plus conforme à la doctrine et à la jurisprudence, et peut-être même à la volonté du législateur de l'article 322.

Il est en effet évident que les termes «attenter aux personnes et aux propriétés» ne limitent pas la portée de l'article 322 au cadre strict des infractions visées aux titres VIII et IX du deuxième livre du Code pénal.

De nombreuses décisions, qui ne semblent pas avoir été contestées, ont considéré qu'étaient également visées par les articles 322 et suivants les associations de faux monnayeurs, de faussaires, celles constituées en vue de favoriser la débauche ou la prostitution, le trafic de stupéfiants, le trafic illicite de déchets ou les atteintes illicites à l'environnement, l'évasion de détenus, le recel d'objets d'origine délictueuse,...

Tel qu'il est compris depuis longtemps, l'article 322 vise en réalité toute association constituant un groupement organisé et structuré en vue de commettre un ou plusieurs crimes ou délits, sans autre spécification.

Nous proposons donc de remplacer la formulation actuelle de l'article par un texte plus conforme à la pratique, et donc moins ambigu.

Nous proposons également de faire figurer explicitement dans le texte l'élément moral constitutif de l'association de malfaiteurs qu'a retenu la Cour de cassation.

Het Hof van Cassatie heeft immers geoordeeld dat het morele bestanddeel van de misdrijven bepaald bij de artikelen 322 en volgende bestaat in de bewuste wil lid te zijn van een bende van boosdoeners (Cass. 4 dec. 1984, Pas. 1985, blz. 415; Cass. 30 jan. 1991, Pas. blz. 518).

Als deze verduidelijking niet wordt opgenomen in de verbeterde tekst, kan men veronderstellen dat een bijzonder opzet enkel vereist is voor deelneming aan een criminele organisatie en dat voor bendevorming de loutere vaststelling van een misdrijf volstaat.

Wij stellen bovendien voor de verschillende vormen van bendevorming te groeperen in artikel 323 en artikel 324 uitsluitend te wijden aan de criminele organisaties.

Nr. 14 VAN DE HEER LALLEMAND C.S.

Art. 3

Dit artikel vervangen als volgt:

«Art. 3. — In artikel 90ter, § 2, van het Wetboek van Strafvordering, ingevoegd bij wet van 30 juni 1994 en gewijzigd bij de wetten van 7 en 13 april 1995, wordt een 3^obis ingevoegd, luidende:

«3^obis. — artikel 324 van hetzelfde Wetboek;»

Verantwoording

Zie verantwoording bij amendement nr. 13.

La Cour de cassation a précisé que «l'élément moral constitutif des infractions prévues aux articles 322 et suivants consiste dans la volonté délibérée d'être membre d'une association de malfaiteurs» (Cass. 4 déc. 1984, Pas. 1985, p. 415; Cass. 30 janv. 1991, Pas., p. 518).

Ne pas faire figurer cette précision dans le texte corrigé pourrait laisser entendre, alors que l'on exige un dol spécial pour l'appartenance à l'organisation criminelle, que l'on se contenterait de la simple faute infractionnelle pour l'association de malfaiteurs.

Par ailleurs, nous proposons de regrouper les différentes formes de participation à l'association de malfaiteurs à l'article 323, et de consacrer l'article 324 à l'organisation criminelle.

N° 14 DE M. LALLEMAND ET CONSORTS

Art. 3

Remplacer cet article par ce qui suit:

«Art. 3. — Dans l'article 90ter, § 2, du Code d'instruction criminelle, inséré par la loi du 30 juin 1994 et modifié par les lois des 7 et 13 avril 1995, il est inséré un 3^obis, libellé comme suit:

«3^obis. — à l'article 324 du même Code;»

Justification

Voir la justification de l'amendement n° 13.

Roger LALLEMAND.
Hugo COVELIERS.
Andrée DELCOURT-PÊTRE.